

RAQAMLI TA'LIM MUHITIDA TALABALARNING KASBIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH

Murodova Zarina Rashidovna

Osiyo Xalqaro Universiteti dotsenti, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Yodgorova Muazzam Alijon qizi

Osiyo Xalqaro Universiteti MMI-TAT-24 guruh magistri, Qiziltepa tuman Ikkinchi-son Politeknikumi "Maxsus fanlar" kafedrasida o'qituvchisi.

Shodiyeva Muborak Rashidovna

Osiyo Xalqaro Universiteti MMI-TAT-24 guruh magistri

Annotatsiya: Mazkur tadqiqot raqamli ta'lim muhitida talabalarning kasbiy kompetentligini rivojlantirish jarayonlarini samaradorligini oshirishga qaratilgan metodikani takomillashtirishga bag'ishlangan. Tadqiqotda raqamli ta'lim texnologiyalari va platformalarining ta'lim jarayonida qo'llanilishi orqali talabalar bilim va ko'nikmalarini shakllantirish hamda kasbiy tayyorgarligini chuqurlashtirish imkoniyatlari tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: raqamli ta'lim, kasbiy kompetentlik, metodika, innovatsion yondashuvlar, interaktiv o'qitish, zamonaviy ta'lim texnologiyalari, talabalarning rivojlanishi.

XXI asrda raqamli texnologiyalarning rivojlanishi ta'lim tizimini tubdan o'zgartirdi va talabalarning kasbiy tayyorgarligini oshirish uchun keng imkoniyatlar yaratmoqda. Ushbu tadqiqotda raqamli ta'lim muhitida talabalarning kasbiy kompetentligini shakllantirish metodikasi takomillashtirilishi zarurligi va uning samaradorligi o'rganiladi. Hozirgi kunda raqamli texnologiyalar va ularning ta'lim jarayonlaridagi roli ortib bormoqda. Raqamli ta'lim muhiti nafaqat o'qituvchilar va talabalar o'rtasidagi o'zaro muloqotni yangi darajaga olib chiqadi, balki talabalar kasbiy kompetentligini rivojlantirishga katta hissa qo'shadi. Shu bilan birga, mehnat bozori tobora raqamli bilim va ko'nikmalarga ega kadrlarni talab qilmoqda. Bu esa raqamli ta'lim muhiti asosida kasbiy kompetentligini shakllantirish va rivojlantirishni zamon talabi sifatida ilgari suradi.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining (AKT) keng qo'llanilishi nafaqat bilim olish jarayonini soddalashtirdi, balki talabalarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishda ham muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda. Mazkur maqolada raqamli ta'lim muhitida talabalarning kasbiy kompetentligini shakllantirish va rivojlantirish metodikasini takomillashtirish bo'yicha asosiy yondashuvlar tahlil qilinadi.

Raqamli ta'lim muhitining ahamiyati

Raqamli ta'lim muhiti – bu elektron ta'lim resurslari, dasturiy vositalar va raqamli platformalar asosida ta'lim jarayonini tashkil qilish tizimi. Bu muhit quyidagi imkoniyatlarni taqdim etadi:

Talabalar bilimini shaxsiylashtirish va individual yondashuvni qo'llash;

Interaktiv ta'lim resurslari yordamida bilimlarni yanada chuqurroq o'zlashtirish;

Masofaviy ta'lim texnologiyalari orqali ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytirish.

Kasbiy kompetentlikni rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari

Kasbiy kompetentlik – bu talabaning o'z mutaxassislik sohasida nazariy va amaliy bilimlarni mustaqil ravishda qo'llay olish qobiliyatidir. Uni rivojlantirishda quyidagi yo'nalishlar muhim hisoblanadi:

-Teoretik bilimlarni mustahkamlash: raqamli resurslar yordamida fan bo'yicha asosiy nazariy materiallarni tushuntirish.

Index: *google scholar, research gate, research bib, zenodo, open aire.*

https://scholar.google.com/scholar?hl=ru&as_sdt=0%2C5&q=wosjournals.com&btnG

<https://www.researchgate.net/search/publication?q=worldly%20knowledge>

<https://journalseeker.researchbib.com/view/issn/3060-4923>

-Amaliy ko'nikmalarni rivojlantirish: virtual laboratoriyalar, simulyatsiyalar va masofaviy treninglar orqali amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish.

-Muammolarni hal qilish ko'nikmasi: talabalarni real hayotdagi muammolarni hal qilishga yo'naltirilgan loyiha va topshiriqlarga jalb etish.

Metodikani takomillashtirish usullari

Raqamli ta'lim muhitida talabalarining kasbiy kompetentligini rivojlantirish uchun quyidagi metodik yondashuvlarni takomillashtirish lozim:

a) Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim

Har bir talabaga individual o'quv yo'nalishi va resurslardan foydalanish imkoniyatini taqdim etish.

Raqamli texnologiyalar orqali talabaning bilim olishdagi ehtiyojlari va qobiliyatlarini tahlil qilish.

b) Interaktiv ta'lim texnologiyalari

Virtual va aralash haqiqat (VR/AR) texnologiyalarini o'quv jarayoniga joriy etish.

Interaktiv o'quv dasturlari va multimedia materiallardan foydalanish.

c) Kooperativ o'qitish metodlari

Onlayn jamoaviy loyihalarni amalga oshirish orqali talabalarni hamkorlikka o'rgatish.

Talabalar orasida tarmoq orqali o'zaro bilim almashuvini tashkil qilish.

d) Nazorat va baholash tizimini takomillashtirish

Raqamli platformalarda avtomatlashtirilgan baholash tizimlarini yaratish.

Talabalarining o'zini-o'zi baholash imkoniyatlarini kengaytirish.

Amaliy natijalar va istiqbollar

Raqamli ta'lim muhitida kasbiy kompetentlikni rivojlantirish natijasida talabalar:

-Mutaxassislik bo'yicha chuqur bilimlarga ega bo'lishadi;

-Zamonaviy texnologiyalar bilan ishlash qobiliyatini rivojlantiradilar;

-Shaxsiy va kasbiy o'sish uchun doimiy ravishda o'qib-o'rganish ko'nikmalarini hosil qilishadi.

O'zlashtirilgan bilim, shakllangan ko'nikma va hosil qilingan malakalarning yaxlit ko'inishi ham kompetensiya hisoblanadi. "Kompetensiya" atamasi jismoniy yoki yuridik shaxsga berilgan vakolat va huquq ma'nosida ham keladi. Har bir mamlakat o'z tuzilmasini tashkillashtirishda va ijtimoiy qatlam vakillarini tanlash jarayonida ma'lum talablarni qo'yadi hamda shu talablar asosida o'z xodimlarini ishga oladi. Davlat tomonidan belgilab berilgan ijtimoiy talablar ham kompetensiya vazifasini bajaradi.

Demak, kompetensiya shaxsning yuksak fazilatlaridan biri bo'lib, kompetensiyaning shakllanishi ta'lim oldiga qo'yilgan vazifaning bajarilish natijasi hisoblanadi. Zamonaviy ta'limning asosiy vazifalardan biri yurt kelajagini yaratuvchi barkamol avlodga ta'lim va tarbiya kompetentlarini shakllantirish hamda ta'lim jarayonini kompetensiyali yondashuvlarga moslashtirgan holda amalga oshirishdir. Ta'lim tizimida kompetensiyaga asoslangan yondashuvni amalga oshirishda asosiy o'rinni talaba va o'qituvchi egallaganligi sababli o'qituvchi o'zlashtirilgan bilimlarni nafaqat nazariy va amaliy jihatdan tushuntirib, o'rgatishi, balki uni qo'llay olishi ham zarur.

Xalqaro miqyosda kompetensiyaga asoslangan yondashuv ta'lim mazmunini tanlash mezonini sifatida bilimlarni belgilaydi, uni bevosita ta'lim jarayonida o'zlashtirish talabalarga tegishli ijtimoiy va hayotiy muammolarni hal qilish jarayonida interfaol amaliyotlarni o'zlashtirishga imkoniyat yaratadi. Xususan, bitiruvchining hayotda, kasbiy faoliyatda, oilada va boshqa ijtimoiy sohalarda muvaffaqiyatga erishishi uchun mustaqil fikrlash, individual tashabbus ko'rsatish, jismoniy va ijtimoiy-madaniy vositalardan foydalanish, ona tilida o'qish va yozish mahorati o'zida mujassam bo'lishi darkor. Buning

o‘zidan tashqari, chet tillaridan birini bilish, matematik va texnologiyalar sohasidagi bilimlarga ega bo‘lish, kompyuter va dasturiy mahsulotlardan foydalanish kabi asosiy ko‘nikmalar talab etiladi.

Tadqiqot davomida talabalarning kasbiy kompetentligini oshirishda raqamli ta‘limning ahamiyati aniqlandi. Shuningdek, yangi metodik yondashuvlar talabalar tomonidan bilim va ko‘nikmalarni yanada samarali egallash imkonini berishi, ularni mehnat bozoriga mos tayyorlashni ta‘minlashi ko‘rsatildi.

Xulosa

Raqamli ta‘lim muhitida kasbiy kompetentlikni rivojlantirish zamonaviy ta‘lim tizimi uchun dolzarb vazifa hisoblanadi. Kelgusida raqamli ta‘lim vositalarini yanada rivojlantirish va ulardan ta‘lim jarayonlarida keng foydalanishni tavsiya etiladi. Shunday qilib, kasbiy kompetensiyalar - bu o‘qituvchining shaxsiy xususiyatlarini ifodalovchi muayyan harakatlar majmuini amalga oshirish jarayonida shakllanadigan bo‘lajak o‘qituvchilarga qaratilgan kompetensiyaga asoslangan o‘qitishning amaldagi natijasi hisoblanadi. Ushbu maqolada bayon etilgan metodik yondashuvlar yordamida ta‘lim jarayonining samaradorligini oshirish va talabalarni mehnat bozorida raqobatbardosh mutaxassis sifatida shakllantirish mumkin. Shu bois, ta‘lim tizimiga yangi innovatsion texnologiyalarni tatbiq etish va raqamli muhitning imkoniyatlaridan to‘liq foydalanish lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. “Ta‘lim, fan va innovatsiya” ma‘naviy-ma‘rifiy, ilmiy-uslubiy jurnal 2023-yil 2-son
2. 2023-yil 25-oktabr kuni T.N.Qori Niyoziy nomidagi O‘zbekiston pedagogika fanlari ilmiy tadqiqot institutida o‘tkazilgan “Raqamli ta‘limning zamonaviy tendentsiyalari va ularni ta‘lim-tarbiya jarayoniga tatbiq qilish yo‘llari” mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy anjumani materiallar to‘plami
3. Годжибаева К.С.К. Формирование мотивационной сферы нравственных качеств учащихся //Проблемы педагогики. – 2017.
4. Raqamli texnologiyalar davrida tillarni intensiv o‘qitishning psixologik- pedagogik jihatlari respublika ilmiy-amaliy anjumani materiallar to‘plami 2023-yil 2-iyun
5. Murodova, Z., & Jo‘raqulova, M. (2024). Mustaqil ta‘limni tashkil etishda raqamli texnologiyalardan foydalanish metodikasini takomillashtirish. *YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT*, 2(3).
6. Rashidovna, Murodova Zarina, and Juraeva Nodira. "WORKS IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF HIGHER EDUCATION." INTERNATIONAL CONFERENCE ON INTERDISCIPLINARY SCIENCE. Vol. 1. No. 3. 2024.
7. Murodova, Zarina Rashidovna, Tursun Rustamovich Shafiyev, and Dilafruz Buronovna Hasanova. "TECHNOLOGY AND RELEVANCE OF CREATING AN ELECTRONIC TRAINING COURSE." *Scientific progress* 3.3 (2022): 861-867.
8. Rashidovna, Muradova Firuza, and Murodova Zarina Rashidovna. "Information Technologies in Teaching and Education." *EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION* 3.2 (2023): 41-46.
9. Rashidovna, Murodova Zarina, and Primov Shaxzod Abduqodirovich. "TA‘LIM JARAYONIDA INTELEKTUAL SALOHİYATNI ANIQLASH VA SHAKLLANTIRISH." *PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI* 2.2 (2025): 107-110.
10. Murodova, Z. R., Shafiyev, T. R., & Hasanova, D. B. (2022). CREATION OF ELECTRON TRAINING COURSE ON THE SUBJECT" INFORMATION AND

COMMUNICATION TECHNOLOGIES AND SYSTEMS IN ECONOMY". Scientific progress, 3(4), 656-659.

11. Boboqulova, M. X. (2024). FIZIKANING ISTIQBOLLI TADQIQOTLARI. *PEDAGOG*, 7(5), 277-283.
12. Xamroyevna, M. B. (2024). RADIATION NURLARNING INSON ORGANIZMIGA TASIRI. *PEDAGOG*, 7(6), 114-125.
13. Xamroyevna, M. B. (2024). TERMOYADRO SINTEZ REAKSIYALARINI BOSHQARISH MUAMMOSI. *Ensuring the integration of science and education on the basis of innovative technologies.*, 1(3), 62-68.
14. Xamroyevna, M. B. (2024). SUYUQ KRISTALLAR VA ULARNING XUSUSIYATLARI. *Modern digital technologies in education: problems and prospects*, 1(2), 32-38.
15. Xamroyevna, M. B. (2024). PLAZMA VA UNING XOSSALARI. PLAZMANING QO‘LLANILISHI. *Introduction of new innovative technologies in education of pedagogy and psychology*, 1(3), 73-78.
16. Xamroyevna, M. B. (2024). TERMOELEKTRIK HODISALAR. *Introduction of new innovative technologies in education of pedagogy and psychology*, 1(3), 102-107.
17. Xamroyevna, M. B. (2024). OCHIQ TIZIMLARDA ENTROPIYANING LOKAL KAMAYISHI VA DISSIPATIV STRUKTURALAR. *Introduction of new innovative technologies in education of pedagogy and psychology*, 1(3), 86-92.
18. Xamroyevna, M. B. (2024). O ‘TA O ‘TKAZUVCHANLIK VA UNING KVANTOMEXANIK TALQINI. *Introduction of new innovative technologies in education of pedagogy and psychology*, 1(3), 93-101.
19. Xamroyevna, M. B. (2024). FUNDAMENTAL O ‘ZARO TA’SIRLAR TURLARI. *Introduction of new innovative technologies in education of pedagogy and psychology*, 1(3), 79-85.
20. Bobokulova, M. (2024). Alternative energy sources and their use. *Medicine, pedagogy and technology: theory and practice*, 2(9), 282-291.
21. Boboqulova, M. X. (2025). YUQORI CHASTOTALI SIGNALLARNI UZATISH USULLARI. *PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(2), 32-35.